

ધોરણ-12 માટેની નિદાન કસોટી

ધોરણ-12

(139) G

વિષય - સમાજશાસ્ત્ર

સમય-3 કલાક

કુલ ગુણ - 80

સૂચનાઓ:

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાચ [A,B,C,D,અને E] આવેલા છે.
- 2) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 31 પ્રશ્નો છે.
- 3) જમણી બાજુ આપેલ અંક ગુણ સૂચવે છે.
- 4) પ્રશ્નપત્રમાં આપેલ સુચના પ્રમાણે જ જવાબો લખવા.
- 5) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે અને વિકલ્પો આંતરિક છે.

વિભાગ - A

પ્રશ્ન -1. નીચેના પ્રત્યેક પ્રશ્નોમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર આપો (દરેકનો 1 ગુણ)

[15]

(1) સમાજશાસ્ત્ર ના સ્થાપકનું નામ જણાવો.

(a) મેક્સ વેબર (b) ઓગસ્ટ કોંત (c) હર્બર્ટ સ્પેન્સર (d) કાર્લ માર્ક્સ

(2) કાર્લ માર્ક્સનું કયું પુસ્તક વિશ્વ વિખ્યાત છે ?

(a) દાસ કેપીટલ (b) પોઝીટીવ ફિલોસોફી (c) ડીવીઝન ઓફ સોસીયોલોજી (d) એલિમેન્ટ ઓફ સોસીયોલોજી

(3) સમાજશાસ્ત્ર એક કેવું વિજ્ઞાન છે ?

(a) ભૌતિક (b) પ્રાકૃતિક (c) સામાજિક (d) ઐતીહાસિક

(4) વર્તમાન સમયમાં શિક્ષકનો દરજ્જો કયા પ્રકારનો દરજ્જો છે ?

(a) સમાપ્ત (b) અર્પિત (c) સમર્પિત (d) પ્રાપ્ત

(5) માનવ સમાજની શરીર રચના સાથે તુલના કોણે કરી છે ?

(a) હર્બર્ટ સ્પેન્સર (b) ઓગસ્ટ કોંત (c) કાર્લ માર્ક્સ (d) ડેવિડ પોકેક

(6) નીચેનામાંથી કયું ભારતનું ઉપજુથ નથી ?

(a) રાજસ્થાન (b) જાપાન (c) ગુજરાત (d) મહારાષ્ટ્ર

(7) કયા જૂથોમાં પ્રત્યક્ષ સહકાર કેન્દ્ર સ્થાને હોય છે ?

(a) શહેરી (b) તૃતીયક (c) પ્રાથમિક (d) દ્વિવતિયક

- (8) યંગ અને મેક ના મત મુજબ સમાજશાસ્ત્ર માનવીના સામાજિક પાસાનો કઈ પધ્ધતિથી અભ્યાસ કરે છે ?
- (a) ધાર્મિક (b) સામાજિક (c) આર્થિક (d) વૈજ્ઞાનિક
- (9) સમાજને ચેતનવંતો અને ગતિશીલ કોણ રાખે છે ?
- (a) જૂથ (b) સામાજિક પ્રક્રિયા (c) સામાજિક સંબંધો (d) સામાજિક ગતિશીલતા
- (10) પ્રત્યાયનના માધ્યમ તરીકે કોણે ઓળખવામાં આવે છે ?
- (a) શાળા (b) ગામડું (c) શહેર (d) ટેલીવિઝન
- (11) વિશ્વની તમામ સંસ્કૃતિઓમાં સામાજિકરણ નું પાયાનું કામ કોણ કરે છે ?
- (a) શાળા (b) માસ –મીડિયા (c) દેશ (d) કુટુંબ
- (12) નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ અભૌતિક સંસ્કૃતિમાં થાય છે ?
- (a) ભાષા (b) ભોજન (c) વસ્ત્રો (d) વાહનો
- (13) કયાં સમાજમાં લગ્નને એક સંસ્કાર ગણવામાં આવે છે ?
- (a) યહૂદી (b) હિન્દુ (c) પારસી (d) ખ્રિસ્તી
- (14) હિંદુ મેરેજ એક્ટ કઈ સાલમાં ઘડાયો ?
- (a) 1956 (b) 1947 (c) 1955 (d) 1960
- (15) વિભક્ત કુટુંબમાં નિર્ણયો કેવી રીતે લેવામાં આવે છે ?
- (a) કુટુંબના વડા દ્વારા (b) એક પક્ષીય રીતે (c) માતા દ્વારા (d) સર્વ સંમતિથી

વિભાગ – B

પ્રશ્ન-2 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં આપો . (દરેકનો 1 ગુણ)

[09]

- (1) ભારતમાં સમાજશાસ્ત્રનો પ્રારંભ સૌપ્રથમ કઈ યુનિવર્સિટીમાં થયો ?
- (2) સ્વાભાવિક ક્રમમાં ચાલતા વર્તન વ્યવહાર માંથી કયાં ધોરણો ઉદ્ભવે છે ?
- (3) રચનાતંત્રનું કોઈપણ એક ઉદાહરણ આપો .
- (4) ભૂમિકા એ દરજ્જાનું કેવું પાસું છે ?
- (5) આડી ગતિશીલતા એટલે શું ?
- (6) બાળકના તેના મિત્રો સાથેના સંબંધોમાં કેવા વાતાવરણ નું મહત્વ છે ?

- (7) સંસ્કૃતિ એટલે શું ?
- (8) કુટુંબ સંસ્થા માટેનું પ્રથમ પગથીયું કોને ગણવામાં આવે છે ?
- (9) સહનિવાસના આધારે કુટુંબના ક્યાં બે પ્રકારો પડે છે ?

વિભાગ – C

→ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો. (દરેકના 2 ગુણ)

[20]

- (3) સમાજશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા આપો .
- (4) ગુજરાતમાં સમાજશાસ્ત્રનાં વિકાસમાં યોગદાન આપનાર કોઈપણ ચાર સમાજશાસ્ત્રીના નામ આપો .
- (5) માનવી સિવાય ક્યાં જીવો સામુદ્રિક જીવન ધરાવે છે ?
- (6) મંડળનાં ચાર ઉદાહરણો આપો .
- (7) કિંગ્સલે ડેવિસે સમુદાયના ક્યાં બે માપદંડો દર્શાવ્યા છે ?
- (8) જૂથ અને ઉપજૂથનો ખ્યાલ સાપેક્ષ છે ઉદાહરણ આપી સમજાવો .
- (9) AGIL મોડેલમાં પાર્સન્સે સામાજિક રચનાતંત્રની કઈ ચાર કાર્યાત્મક જરૂરિયાત દર્શાવી છે ?
- (10) સોરોકીને આપેલી સામાજિક વ્યવસ્થાની વ્યાખ્યા આપો .
- (11) સામાજિક આંતરક્રિયા એટલે શું ?
- (12) સહકારના બે પ્રકારો ક્યાં ક્યાં છે ? તે કોણે દર્શાવ્યા છે ?
- (13) કિંગ્સલે ડેવિસે આપેલી સામાજિકીકરણ ની વ્યાખ્યા આપો .
- (14) પ્રત્યાયનના માધ્યમોના નામો લખો . કોઈપણ ચાર .
- (15) એકસાથી લગ્ન એટલે શું ?
- (16) માતૃસત્તાક કુટુંબ એટલે શું ?

વિભાગ – D

→ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 07 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો . (દરેકના 3 ગુણ)

[21]

- (17) ભારતમાં સમાજશાસ્ત્ર નો વિકાસ સમજાવો .
- (18) સમાજશાસ્ત્ર નો મનોવિજ્ઞાન સાથેનો સંબંધ સમજાવો .

- (19) ભારતની જ્ઞાતિ વ્યવસ્થા અંગે નોંધ લખો .
- (20) સામાજિક નિયંત્રણ ની વ્યાખ્યા આપી લક્ષણો સમજાવો .
- (21) સામાજિક રચનાતંત્રના લક્ષણો સમજાવો .
- (22) સામાજિક આંતરક્રિયા નાં સ્વરૂપ તરીકે સંઘર્ષ સમજાવો .
- (23) સંસ્કૃતિના પ્રકારો સમજાવો .
- (24) સામાજિક ગતિશીલતા ના મુખ્ય બે પ્રકારો સમજાવો .
- (25) તફાવત આપી સમજાવો : સંયુક્ત કુટુંબ –વિભક્ત કુટુંબ
- (26) સમલોભ ,અનુલોભ અને પ્રતિલોભ લગ્ન સમજાવો .

વિભાગ – E

→ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 3 પ્રશ્નોના સવિસ્તર જવાબો આપો . (દરેકના 5 ગુણ)

[15]

- (27) સમાજનો અર્થ આપી , સમાજના લક્ષણો સમજાવો .
- (28) સામાજિક રચનાતંત્રનું AGIL મોડેલ સમજાવો .
- (29) સામાજિક પરિવર્તનના લક્ષણો વર્ણવો .
- (30) સામાજિકરણ નાં વાહકોના નામ આપી કોઈપણ બે વિષે વિસ્તારપૂર્વક સમાજ આપો .
- (31) સામાજિક સંસ્થાનો અર્થ આપી સામાજિક સંસ્થાના લક્ષણો વર્ણવો .

.....

.....

139 (H)
(NEW Course)

कक्षा : 11th

समय : 3 घंटे

विषय : समाजशास्त्र

गुणांकन : 80

सूचनाएँ :

- (1) इस प्रश्नपत्र में कुल पांच [A, B, C, D, E] विभाग हैं।
- (2) इस प्रश्नपत्र में प्रश्न 31 हैं।
- (3) प्रश्नपत्र के अंक दाहिनी ओर दीए गये हैं।
- (4) प्रश्नपत्र के साथ दी गई सूचना के अनुसार ही उत्तर लिखिए।
- (5) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।

विभाग-A

प्रश्न-1 निम्नलिखित प्रश्नों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है।

[15]

- (i) समाजशास्त्र के स्थापक का नाम बताइए।
(A) मेक्स वेबर (B) ओगस्ट कोट (C) हरबर्ट स्पेन्सर (D) काल मार्क्स
- (ii) कार्ल मार्क्स का कौनसा पुस्तक विश्व विख्यात है।
(A) दास केपिटल (B) पोझीटीव फिलोसोफी
(C) डिविजन ओफ सोसियोलोजी (D) ऐलिमेन्ट ओफ सोस्योलोजी
- (iii) समाजशास्त्र किस प्रकार का शास्त्र है ?
(A) भौतिक (B) प्राकृतिक (C) सामाजिक (D) ऐतिहासिक
- (iv) वर्तमान समय में शिक्षका दरज्जा किस प्रकार का दरज्जा है।
(A) समाप्त (B) अर्पित (C) समर्पित (D) प्राप्त
- (v) मानव समाज को शरीर रचना के साथ तुलना किसने की है।
(A) हरबर्ट स्पेन्सर (B) ओगस्ट कोट (C) कार्ल मार्क्स (D) टेविक पूकिक
- (vi) निम्नमेंसे कौनसा जुथ भारतका उपजुथ नहीं है।
(A) राजस्थान (B) जापान (C) गुजरात (D) महाराष्ट्र
- (vii) किस जुथ में प्रत्यक्ष सहकार केन्द्र स्थान पर है।
(A) शहरी (B) तृतीयक (C) प्राथमिक (D) द्वितीयक
- (viii) यंग और मेक के अनुसार समाजशास्त्र मानव की सामाजिक पहलु का अभ्यास किस विधिसे करते हैं।
(A) धार्मिक (B) सामाजिक (C) आर्थिक (D) वैज्ञानिक
- (ix) समाजको जिवित और गतिशील कोन रखता है।
(A) जुथ (B) सामाजिक प्रक्रिया (C) सामाजिक संबंध (D) सामाजिक गतिशीलता
- (x) प्रत्यायन का माध्यम के अनुसार कीसे पहचाना जाता है।
(A) शाला (B) गाँव (C) शहर (D) टेलिविजन
- (xi) विश्व की सभी संस्कृतिओ में सामाजिकरण का अड्डा (पासा) का काम कौन करता है।
(A) शाला (B) मास-मिडिया (C) देश (D) परिवार
- (xii) निम्नलिखित विकल्पों में से किसका समावेश अभौतिक संस्कृति में होता है।
(A) भाषा (B) भोजन (C) वस्त्र (D) परिवहन

- (xiii) कौनसा समाज विवाह को एक संस्कार समजते है ।
 (A) यहूदी (B) हिन्दु (C) पारसी (D) ख्रिस्ती
- (xiv) “हिन्दु विवाह ऐक्ट” किस वर्ष मे बनाया.
 (A) 1956 (B) 1947 (C) 1955 (D) 1960
- (xv) विभक्त परिवार मे निर्णय किस तरहा से लिए जाते है ।
 (A) परिवार के मुख्या के द्वारा (B) एक पक्षीय
 (C) माता द्वारा (D) सर्व संमति द्वारा

विभाग-B

प्रश्न-2 निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-दो वाक्य मे लीखे. प्रत्येक उत्तर का 1 अंक है ।

[09]

- (i) सौ प्रथम भारत मे किस महा विद्यालय में समाजशास्त्र का प्रारंभ हुआ ।
- (ii) स्वभाविक क्रममे चलनेवाला वर्तन व्यहार मेसे कोनसे धोरण उदभवित होते है ।
- (iii) रचनातंत्रका कोई भी एक उदाहरण दीजीए ।
- (iv) भूमिका दरज्जेका केसा पहल है ।
- (v) टढी गतीशीलता किसे कहते है ।
- (vi) बालकका उसके मित्र के साथ के संबंधो मे किस प्रकार के वातावरण का महत्व है ।
- (vii) संस्कृति किसे कहते है ।
- (viii) परिवार संस्था का प्रथम पहलु कीसे माना जाता है ।
- (ix) सहनिवास के आधारित परिवार के कोन से दो प्रकार होते है ।

विभाग-C

निम्नलिखित प्रश्न मे से कीसी 10 के उत्तर सक्षिप्तमे लीखे. प्रत्येक उत्तर के 2 अंक है ।

[20]

- (3) समाजशास्त्र की व्याख्या दीजीए ।
- (4) गुजरात मे समाजशास्त्र के विकास मे योगदान देने वाले किसी चार समाजशास्त्री के नाम दीजीए ।
- (5) मानवी के अलावा कोन से जीव सामूहिक जिवन रखते है ।
- (6) मंडल के चार उदाहरण दीजीए ।
- (7) किंग्स और डेविस ने समुदाय के कोन से (दो) मापदंड दर्शाये है ।
- (8) जुथ और उपजुथ का ख्याल सापेक्ष है । उदाहरण दे कर समजाइए ।
- (9) AGIL मोडेल मे पार्सन्स मे सामाजिक रचनातंत्र की कोनसी चार कार्यात्मक जरुरत दर्शाए ।
- (10) सोरोकी ने दी हुइ सामाजिक व्यवस्था की व्याख्या दीजीए ।
- (11) सामाजिक आंतरक्रिया किसे कहते है ।
- (12) सहकार के दो प्रकार कोन कोन से है । यह प्रकार किसने दर्शाए है ।
- (13) किंग्सले और डेविस ने दी हुई सामाजिकरण की व्याख्या दीजीए ।
- (14) प्रत्यायन के कोईभी चार माध्यम के नाम दीजीए ।
- (15) एकसाथी विवाह किसे कहते है ।
- (16) मातृसताक परिवार किसे कहते है ।

विभाग-D

निम्नलिखित प्रश्न मे से कीसी 7 पश्न के उत्तर मुद्दासर लीखे. प्रत्येक उत्तर क 3 अंक है ।

[21]

- (17) “भारत मे समाजशास्त्र का विकास” समजाइए ।

- (18) समाजशास्त्र का मनोविज्ञान के साथ संबंध समजाइए ।
- (19) भारत की ज्ञाति व्यवस्था के विषय पर टूंक नोंध लिखिए ।
- (20) सामाजिक नियंत्रणकी व्याख्या देकर उसके लक्षणो को समझाईए ।
- (21) सामाजिक आंतरक्रिया के लक्षण समजाईए ।
- (22) सामाजिक आंतरक्रिया के स्वरुप के मुताबिक “संदर्ष” समजाईए ।
- (23) संस्कृति के प्रकार समजाईए ।
- (24) सामाजिक गतिशीलता के मुख्य दो प्रकारो को समजाईए ।
- (25) तफावत समजाइए : सयुक्त परिवार - विभक्त परिवार
- (26) समलोम, अनुलोम और प्रतिलोम विवाह समजाईए ।

विभाग-E

निम्नलिखित प्रश्न मे से कीसी 3 पश्न के उत्तर सविस्तार लीखे. प्रत्येक उत्तर के 5 अंक है ।

[15]

- (27) समाजका अर्थ देकर समाज के लक्षण समजाईए ।
- (28) सामाजिक रचनातंत्रका AGIC का मोडेल समजाईए ।
- (29) सामाजिक परिवर्तन के लक्षण समजाईए ।
- (30) सामाजिकरण के वाहको के नाम देकर कोई भी दो के विषय को विस्तार पूर्वक समजाईए ।
- (31) सामाजिक संस्थाका अर्थ देकर सामाजिक संस्था के लक्षका वर्णन किजिए ।

Diagnosis Test For 12th Students

139 (E)

Stander :- 11th

Subject :- Sociology

Time:- 3 hours

Maximum mark :-80

Instructions :-

- 1) This Questions Paper consists five [A,B,C,D,E] sections.
 - 2) This Questions Paper consists 31 Questions.
 - 3) Figures the right side indicate full marks for the questions.
 - 4) Answer the Question according to the instructions.
 - 5) All Question are compulsory there are internal options
-

Section -A

Question-1 In the following questions choose the right options

Answer the questions. Each question carries 1 mark [15]

(1) Mention the Name of the Founder of sociology ?

(A) max weber (B) Auguste konte (C) Karl Mark (D) Herbert spencer

(2) Which book is World Famous of Karl mark

- (A) Das Capital (B) Positive philosophy
(C) Division of sociology (D) Elements of sociology

(3) What Kind of a sociology ?

(A) Physical (B) Natural (C) Social (D) Historical

(4) What kind of status do the teachers have in present time ?

(A) Finished (B) Ascribed (C) Non Ascribed (D) Achieved

(5) Who compared human society with organism ?

(A) Herbert spencer (B) Auguste konte (C) Karl Mark (D) David Puacar

(6) Which of the following is not the sub-group of India ?

(A) The Rajasthan (B) The Japans (C) The Gujarat (D) The Maharashtra

(7) In which Group is direct cooperation at the centre.

(A) Arban (B) Tarciar (C) Primary (D) Secondary

(8) Which technique is studies human sociology factor according to

Young and Make ?

(A) Religion Factor (B) Social (C) Economical (D) scientific

(9) What Makes The society alive and Active ?

(A) Group (B) Social Process (C) Social relation (D) Social activate

(10) What is known as medium of communication ?

(A) School (B) village (C) City (D) Television

(11) Who accomplisher the fundamental work of socialization in all culture

Of the world ?

(A) School (B) mass- media (C) country (D) Television

(12) Who is following included in non material culture ?

(A) Language (B) Food (C) Clothing (D) Means of transpiration

(13) Which Society is Accepted marriage as a SANSKAR(Sacred) Ceremony?

(A) The yahudi (B) The Hindu v (C) The parasi (D) christian

(14) In which year was the hindu marriage act enacted ?

(A) 1956 (B) 1947 (C) 1955 (D) 1960

(15) How are decisions taken in Nuclear family ?

(A) By head of the house hold (B) One sided

(C) By mother (D) Unani mously

SECTION- B

Question-2 Answer the following questions in one-two Sentence. Each questions carries 1 mark [09]

(1) In which University did sociology commence firstIn INDIA ?

(2) State the Norms that Emerge from the natural course of behaviour and practices ?

(3) Give any Examples of structure.

(4) What aspect of status is social role?

(5) What is Horizontal mobility ?

(6) Which kinds of atmosphere assume importance in child's relation with friend ?

(7) What is culture ?

(8) In which first stape considered to Family Institute ?

(9) Which type of depended living together family ?

SECTION – C

Answer the following Questions in two – three lines any 10 questions

Write shortly. Each Questions carries 2 mark

[20]

3. Define of Sociology ?
4. Give the four names of scholars who contributed toward
Development of sociology in Gujarat ?
5. Where do non-human being live symbolically ?
6. Give four example of cast of India ?
7. What two community criteria has Kinsley Davis demonstrated ?
8. The concept of group and sub-group is relative Give and
Example and understande ?
9. What are the four functional needs of social structured by parken
AGIL model ?
10. Define the social arrengment by soariki ?
11. What is social Interaction ?
12. What are two types of cooperation ? who gave it ?
13. Give the definition of socialization given by Kingsalay Davis?
14. Describe mediums of communication any four ?
15. What is Monogamy ?
16. What is matriarchal family ?

SECTION – D

Answer the following questions from 17 to 26 to the point any 7 questions Each questions carries 3 mark. [21]

17. Explain Development of Sociology in India ?
18. Explain relation of between sociology and psychology ?
19. Write a note on cast system of India ?
20. Define Social Control and Explain its features ?
22. Discuss conflict as a from social interaction ?
23. Explain the types of culture ?
24. Explain the main two types of social mobility ?
25. Explain the difference Joint family and Nuclear family ?
26. Explain the Homologous, Hypergamy, and hypogamy marriage System.

SECTION- E

Give detailed answer of the following Questions. Write any 3

Questions. Each Question carries 5 mark. [21]

27. Explain the Meaning of sociology and social features.
28. Explain the social structure by AGIL Model.
29. Describe the features of social changes.
30. Explain the socialization agency and describe any two
31. Describe the meaning and features of social institute.